

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Vers. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

VERSUS 13

QVÆSTIO I.

11. **B**landè paterfamilias appellat murmurantem : **B**erdaq socium, amicum appellat : quamvis etiam ingratos ita appellare confueverunt, ciuilitate & paterfamilias amicitia : Eodem modo Syriacè **chabir**, quod socium, & adhaerentem significat. Datur autem seid, de quo conueniunt est, profertur, **mev chabir**, inquit, **conuenissemecum**. Sancta lex pacta nostra. Iniquum est pactum nostrum rescindi : mea in alios liberalitate, ita in alios benignus esse volo, vt non praui dicem libertati meae, vt non acquiras ius exendi ultra conditum, quia aliis dono supra meritum. Non differtur paterfamilias habere iustitiam esse, quod praestitit, iniuriam fore si denarium meritis neget, non tamen plus denario debere contestatur. Non igitur dando quod conuenit, iniustus est, nec operis primorum oblitus est, sed eorum sententia stetit, satis illi esse denarium antea iudicant, nec plura, nisi visa in alios benignitate petissent. Ita Origenes, Hilarius, Gregorius, glossa in hunc locum, & D. Thom. in catena.

§. 3. Non erit in beatis extremo die aut murmur, aut oculus malus, nulla invidia, nulla æmulatio, Deo omnia supra omne meritum remuneranti nemo, ne damnatorum quidem, obsequio. *Nulla contra inducent querela.*

§. 3. Non erit in beatis extremo die aut murmur, aut oculus malus, nulla invidia, nulla æmulatio, Deo omnia supra omne meritum remuneranti nemo, ne damnatorum quidem, obſtrepit. Hoc autem exemplo offenditur: Tanta fore, tamque inopinam in præmiorum diuerſitate remunerationis admirationem, vt ſi querela locum haberet, id dicturi eſſent, qui minus expectatione accipiant; aliorum inquam non ſua. De ſe enim modeltiſſime quiſque ſentiet. Videbunt enim abiectos aliquos, alios de quorum virtute nulla fuit exiſtimatione, præſerti multis, quorum in Eccleſia fuere magni labores, & viles. Multa cuiusmodi exempla paſſim reſceniunt hiſtoriæ, in ſigne eſt, quod de Alexandro Carbonario Nyſſenus narrati Mittitur, inquit in vita Gregorii Thaumaturgi, ad eum legatio, quodam ciuitate finitima, vt ad ipſos veniret, ac per ſacerdotium Eccleſiam apud eos conſtitueret. Cum autem ciuitatis nomen erat, cuius vt hoſpes magnus ille vir eſſe vellet, paſſim omnes hanc ſibi fieri gratiam depoſcebant. Cum ergo ad ipſos veniſſet & dies aliquot degiſſet, ſuiſque cum factis tum dictis magis eorum ad myſterium cupiditatem accendiſſet; ac iam tempus eſſet, vt eorum quoque legatio ad finem perueniret, & deſignaretur aliquis ipſorum Eccleſiæ antiſtes: tunc præcipui quoque de magiſtratu in hoc occupati erant, vt curioſè inquirerent ac ſciſcitarentur, quæloquencia, qui genere reliquoque vitæ ſplendore cæteros excellere viderentur. Exiſtimabant enim, quoniam etiam hiſ ornamentis magnus Gregorius cumulatus erat: nec illorum quidem oportere expertem eſſe eum qui ad hoc munus perueniret. Cum autem in multis partes ſuffragia ſcindrentur, & alii alium in electione præſerentes; expectabat vir ille magnus aliquod ſibi diuinitus dari conſilium ad id, quod erat propoſitum. Et quemadmodum Samuel in iudicio eligendi Regis, ſerui non eſſe admiratus pulchritudinem ac magnitudinem corporum; ſed animum regium requiſuiſſe, etiamſi in vili ac contempto corpore forte reperirentur: eodem quoque modo ille, ſtudius ſingularum, qui per ſuffragia deſtinabantur neglectis id vnum ſolum ſpectabat an aliquis etiam antequam renunciaretur induſtria vitæ & virtutis in moribus ſacerdotium ferret: Cum autem illi quidam ex quibus ſua dederant ſuffragia cum laudationibus adducerent, vnusqueque cum qui à ſe eligebatur producens: ille vero, vt etiam viliorum, quod ad vitæ ſpeciem attinet, rationem haberet, etiã iuberet; ſi enim poſſe, vt etiam in talibus reperiri aliquis, qui animi bonis antecelleret eos, qui vitæ ſplendore præſtarent: quidam ex iſtis, qui præerant ſuffragiis ſerendis, hanc magni Gregorii ſententiam, pro deriſione reputabat; ſi ex iſtis, qui dicendi facultate & dignitate, & manifeſto vitæ reſtimonio prælati ſunt aliis, nullo ad ſacerdotium admiſſo, ex illiberalibus ac mechanicis, forſidique artibus ad cuiusmodi minus aliqui digniores exiſtimarentur; & ſimul ironice ad eum loquens: ſi hæc, inquit iubes, vt ita qui ſunt cuiusmodi, & a tota ciuitate deſecti deſpiciantur, atque ex quiſquilis aſſumantur, tempus fuerit, ad ſacerdotium vocare Alexandrum Carbonarium.

Sic iudicabant seniores & optimates ciuitatis.

ορεξ, inquit, σὺ λοιπὸν τὸν ἀνδρακίαν καλῶν ὀπὶ τὴν
 πρεσβυτήν· Ἀλέξανδρον. Hora tibi est Carbonarium ad sa-
 cerdotium vocandi Alexandrum. Deinde cum rifu in me-
 dium producitur. Hæc talia innumera in extrema
 die contingunt, quia alia sunt Dei iudicia, alia homi-
 num.

§. 9. Liberum arbitrium merces promissa confir-
mat, licet non est liberum arbitrium ferentis pon-

Li 3 das

§. 2. Mercedem vero, quæ ex pacto datur, etiam
ex merito dari, nam datur *Ex 8. Anais* ex iusto; satis
constat, doctque *Bollarmin. lib. 2. cap. 14.* de gratiæ
lib. arbitrio. & lib. 4. cap. 9. Mercedem vero iusti
expectant ex gratuito promisso, & gratia. *Augustin.*
de genas. & libero arbit. cap. 4. Sed mercedum est, ne
pignus sit divina testifonia, & quæcumque alia sunt, quæ si
in dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrii
lib. 2. cap. 1. ad vitam piam & bonam conversationem,
cum meritis æqua debetur, auditorio & gratia Dei locus non
relinquitur; & audiet miser homo quando bene viuit & be-
ne operatur, vel potius bene viuere & bene operari sibi videri
in seipso, non in Domino gloriari, & sibi recte viuendi
in seipso ponere, vel sequatur uero maledictum *Hieremie* Pro-
phetæ illucina: Maledictus homo, qui sibi habet in homi-
ne, & sinit carnem brachii sui, & a Domino discedit cor
eius.

Atque hæc sententia omnium Catholicorum lib-
berum arbitrium cum gratiæ adiutorio coniungen-
tium.

Potroiniqua fuit querela murmurantium, quam
 eis gratia rogare poterant, vt daretur amplius. *Vna*
 lora, inquit, fecerunt, *ἐποίησαν*, nempe το ἔργον, opus:
 more Hebraeo יָבִיבִדוּ ghabedu, *operati sunt*. *Est p. 761*
Adami Conzen in Enang. Tom. I.

*Liberū ar-
bitriū mor-
endi cap. x.*

dus diei & æstus, non magis operario, quam rastro aut farculo merces debetur. Vbi est enim sine iudicio & voluntate libere agente labor, non potest dari præmium. Nec aratro quisquam agriculturæ mercedem perfoluit, atteritur enim & perit: Pacisci non nisi cum liberis operis Deus potest: apud quem enim non est suæ voluntatis arbitrium, is nec obligare se potest, nec alterius promissionem accipere. Vñus est hoc argumento Hieronymus Tom. 3. Epist. ad Damasum, vt probaret arbitrii libertatem. Merces enim promittitur, vt liberam voluntatem alliciat; nec enim in necessario agentibus locum habet, vel promissio, vel minæ.

Manichæorum autem est liberum damnare arbitrium. Hominum damnare naturam, liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere, vt in præmio aduersus Pelagianos idem Hieronymus.

*Opera ad
salutem ne-
cessaria.*

§. 6. Eadem pactio etiam demonstrat bona opera ad salutem necessaria, eamque non dari, nisi operum conditione expleta. Denarius enim ex pacto conuenito datur, & datur illis, qui pertulerunt pondus diei, & æstus. Datur & illis, qui vna hora laborarunt; non datur tamen ociosis, sed qui *ἐργάζαν*, qui opus ruri fecerunt. Datur supra quam iustum est, sed datur tamen aliqua pars quam non dare iniustum esset; nempe pars duodecima denarii, quam ex proportionem meriti videbantur. Solatque illa parabola ad impiam & perniciosissimam hæresin confutandam sufficit, cum tota eo dirigatur, vt ostendat, nos à Deo promissione mercedis ad laborem vocari, & operatis iustam mercedem rependi. Est quidem gratuitus amoris Deo seruire, sed quia tamen se ipse mercedem esse demonstrat, non est vilis mercenarii, sed ingenui filii, eò per labores tendere, vt in patris conspectum complexumque perueniat, patre frui-
tur.

VERSVS 14. & 15.

Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?

QUESTIO I.

Cur dare vult postremo, quod & primo?

*Paterfamilias suo iure
usus.*

§. 1. Paterfamilias vir grauis, & opulentus, vt qui per æconomum soluat operariis, decorum seruat; non enim cum operariis contendit: Ius suum, libertatemque in erogatione mercedis tuetur. Causam non adfert, cur pares faciat, quorum tam impar fuisse labor videbatur. Itaque non arguit priores negligentiam, aut culpam alicuius, nec vnus horum laborem præfert totius diei æramnis: si enim hoc faceret, de suo iure cederet, & respondendi occasionem præberet: suas enim operas carè quisque æstimat: & suam industriam ignauissimus præcipue vendit. Merito autem ita respondet; nam murmurator iniuriam inferebat, cum plus petit, quam erat conuentum, & indicat iniuste de aliena liberalitate. Itaque satis illi erat, ostendere se iniuriam nulli facere, sed ab iniquo tricone, & appellatore acci-

pere. Statuendum tamen est, paterfamilias iustum fuisse causam, cur in postremos, potius, quam primos munificentia vti voluerit, sed cur rationes illas operario proponeret, nulla causa fuit. Itaque ius suum allegat. *Non licet mihi facere quod volo?* Quæ additur: *ἐν τοῖς ἑσπέραις, in meis.* Syrus, de illis que ad me pertinent. Legit etiam ita Augustin. sermon. 39. Franciscus Lucas putat addendum, Zegerus omittendum existimat; Correcta omittunt: quod signum à melioribus libris abfuisse: & ex glossa iteplisse, sic in Græco etiam varie legitur illud: *conuenisti mecum, & vnde φωνήσας μοι, in aliis est & vnde φωνήσας μοι, Conuenisti tecum.*

§. 2. Ioannes Piscator Caluinius, Deum laudans promississe mercedem ex propriis meritis dictum. At non alio modo illis, alio nobis promissa est salus. Illi gratuitam peccatorum remissionem per baptismum in mediatorum, sunt consecuti, sicut & nos. Quemadmodum Abraham pater omnium credentium iustificatus est, & saluatus, ita ceteri omnes. Ille fide sine operibus legis, fide & operibus gratiæ saluus factus est. Cum iustus fuit, fide & operibus meruit vitam æternam, gratiæque augmentum.

§. 3. Qui ex vno denario omnium in cælo præmiorum æqualitatem colligunt, scripturis contradicunt. Nam in domo patris nostri mansiones multæ sunt. Ioan. 14. 1. Corinth. 15. *Alia est enim claritas Solis, alia claritas Lune, alia claritas stellarum, & differt stella à stella in claritate.* Denarius igitur vnus, vna est vita æterna, Dei vñus, fruitio, omnes stellæ sunt, omnes fulgent, omnes in cælo sunt, non omnium tamen pars est splendor, non eadem eminentia. Ita Ambrosius Epistol. 81. Augustinus Epistol. 51. Gregorius lib. 4. Mor. cap. 42. Hieronymus tractatu contra Iovinianum pene toto.

§. 4. Ex æqualitate tamen denarii, multi mercedis æqualitatem vigent; vt quid enim primi murmurant, si non sunt pares? si singularis eminentia æque honor est datus toto die operatis? Pares non sunt, si in eadem domo alius alii sunt prælati. Supra respondendi non fore illo in loco aut tempore murmurationes, aut inuidiam, cum sit vnusquisque proximum amaturus vti seipsum. Occasio tamen murmurandi dari videbitur, more humano rem consideranti, quod multi, quarum diuturni, & ærumnolissimi fuisse videbuntur labores, non maiora, quam alii ex paruis & breuib; accipiant præmia. Humana enim iudicia viros celebres, & in dignitate positi admittunt, eos collaudant, pauperes negligunt. Quin crebro fit, vt sanctos Episcopos, sacerdotes, principes, eremitas, quorum apud homines est magna opinio, & apud Deum vera sanctitas, crebro alicuius adolescentis, aut viduæ, quam nemo, nisi cum peteret elemosynam, norat, præmia superent. Exemplum de Carbonario Alexandro attuli, aliud de Dorotheo refert Alphonsus Rodericus tractat. 5. cap. 1. exercitii religiosi. Vbi serio murmurant, sed à Deo tamen melius instituti quiescunt.

Hactenus ergo pares sunt, vt omnes sint beati, & in æternum beati, clarà Dei visione, & amore. Nec maioris aut minoris gloriæ discrimina faciunt operæ duratione, sed contentio animi, feruoris, & caritatis magnitudo, quæ fit, vt vnicui actus, ac breuissimus aliorum mercedi aequetur. Paritas igitur est præmii, vbi omnium rerum est æqualitas, temporis, laboris, caritatis, alacritatis, si aliquid horum sit in æquale, etiam similitudine erit imparitas mercedis. Quemadmodum in itinere